

Bijzondere post

Aflevering 48

Door Daan Koelewijn,

EXPRESPOST

Opzij, opzij, opzij

Maak plaats, maak plaats, maak plaats

Wij hebben ongelofelijke haast

(Herman van Veen)

Cito cito

We hebben altijd haast. Tijd om te onthaasten is er nauwelijks. Zo lang er post wordt vervoerd, komen we brieven tegen die met spoed moeten worden overgebracht en zo snel mogelijk besteld dienen te worden.

Op heel oude brieven komen we al de aantekening *cito* tegen. Dit het Latijnse woord voor snel. Als er erg veel haast bij was, werd dit woord herhaald. Zo wisten de klooster- en stadsboden uit die tijd dat ze moesten opschieten.

Uit de tijd van de eofilatelie kennen we de koerierpostdiensten. Het was toen mogelijk om een privé-bode in te huren. Deze koerier reed zo snel mogelijk van de ene pleisterplaats naar de volgende. Op ieder poststation kreeg hij een nieuw, uitgerust paard te leen. Als hij door een onbekende streek reisde, werd hij begeleid door een postiljongids, die de omgeving goed kende.

Verenbrief

Een verenbrief of vederbrief is een brief voorzien van één of meer veren. De eerste verenbrieven werden verzonden in China omstreeks het jaar nul. Er was een hanenveer op bevestigd.

Over verenbrieven zijn allerlei verhalen in omloop. Zo zou een witte veer betekenen dat de post alleen

overdag mocht worden vervoerd. Een zwarte en een witte veer zou aanduiden dat de brief het hele etmaal moest worden vervoerd, dus dag en nacht. Ook gaat het verhaal dat een brief met meer veren sneller moest

Afbeelding 1. Italiaanse verenbrief

worden bezorgd dan een epistel met maar één exemplaar. Al deze zaken zijn nimmer bewezen.

Zelfs dat een veer het poststuk zou promoveren tot expresbrief, hoeft niet waar te zijn. Die veer kan net zo goed aanduiden dat het om een zeer belangrijke brief gaat. Dat het schrijven juist om deze reden sneller wordt vervoerd, ligt voor de hand. Dus toch een beetje exprespost.

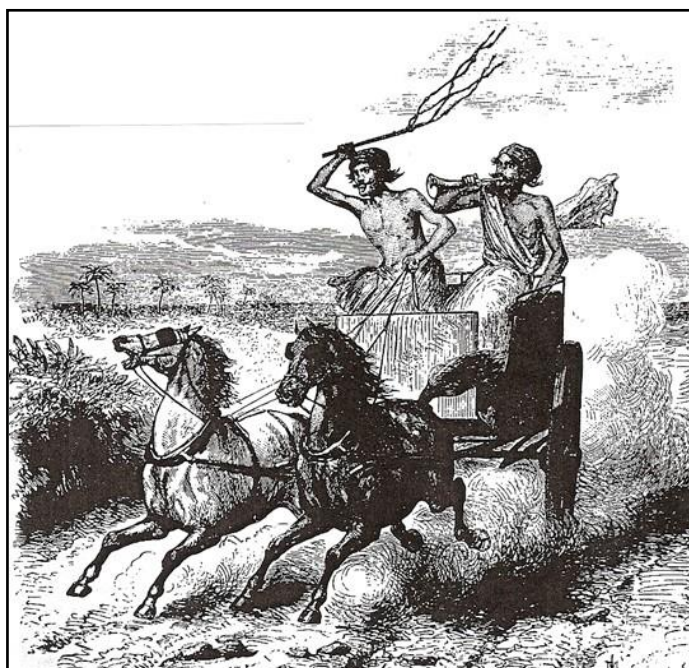
In de periode 1740 tot 1875 zijn veel verenbrieven bekend uit Finland en Zweden. Zelf bezit ik een Italiaans exemplaar dat in dit artikel wordt getoond. Deze brief met een zwarte veer werd in september 1843 verzonden van Florence naar Livorno.

Voor thematische vogelcollecties kunnen die verenbrieven interessant zijn als men kan vaststellen van welke vogel de veer afkomstig is. Ik heb me laten vertellen dat het via laboratoriumonderzoek mogelijk is te bepalen wat voor veer het is.

Er bestaat een gezegde: *een postzegel fluistert, een brief echter spreekt*. Dit geldt zeker voor die mysterieuze vederbrieven.

Snelpost

Om post snel te kunnen vervoeren werden in verschillende landen snelpostdiensten opgericht. In Duitsland bestond in het midden van de achttiende eeuw een dergelijke dienst. Met zeer licht geconstrueerde en met vier paarden bespannen wagens werden de postritten gereden. Ze legden de afstand van de ene

Afbeelding 2. Indiase voorloper van de HSL

plaats naar de andere af in de helft van de tijd die de normale postdienst nodig had. Deze postwagens werden ook gebruikt voor personenvervoer.

Ook in India gebruikte men omstreeks 1860 postkarren met paardentractie. Het porto bedroeg ongeacht de afstand iets minder dan 1 penny per brief. En hard ging het, kijk maar eens naar afbeelding 2. Deze diensten werden opgeheven met de opkomst van de spoorwegen.

Op 1 maart 1949 werd in de drie westelijke zones van Berlijn een snelpostdienst gestart ter vervanging van de gedurende de Tweede Wereldoorlog onklaar geraakte buizenpost. De brieven moesten aan de voorkant van een liggend kruis zijn voorzien en de aanduiding *Schnellpost* dragen. Er was grote belangstelling voor dit postvervoer. Men ging zelfs een groen etiket gebruiken met de tekst *Postschnelldienst/Berlin*.

Vanaf 1978 heeft in ons land zo'n dienst gefunctioneerd. Je hoefde maar op te bellen en de post werd opgehaald en zo vlug mogelijk besteld.

Met de opkomst van fax en e-mail zijn dergelijke diensten overbodig geworden.

Het expresmeisje

Vanaf ongeveer 1840 kon men bij de post gebruik maken van de mogelijkheid om je brieven per expres te laten bezorgen. Je poststukken volgden dan tot aan de plaats van bestemming de normale postale weg en werden dan door een speciale postbode onmiddellijk besteld. Mijn vader had vroeger kantoor aan huis. Ik weet nog dat 's morgens vroeg de exprespost door een jongedame werd bezorgd. Als ze aanbelde, mocht ik van mijn vader opendoen en de post van het expresmeisje (zoals ik haar noemde) aannemen. U ziet wat een opwindende jeugd ik heb gehad.

Uiteraard moest je voor die exprespost wel extra betalen.

Afbeelding 3. Een expresbrief uit 1941

Hollende postbode

Sommige landen gaven aparte zegels uit voor expresbestellingen. De eerste expreszegel verscheen in 1885 in de Verenigde Staten. Op de zegel stond een hollende postbode en de tekst: *Secures immediate delivery at a special delivery office* (gegarandeerd onmiddellijke bestelling op een speciaal bestelkantoor). In het begin kon je in Amerika alleen maar exprespost aanbieden op een apart kantoor van deze dienst. Kort daarna kon je ook met je expresbrieven terecht op een gewoon postkantoor.

In ons land hebben we nooit zulke expreszegels gehad. Wel hadden we verschillende soorten rode etiketten die op de expresbrieven konden worden geplakt. ■